

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ยุทธศาสตร์การพัฒนากำลังคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพคนไทยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงและการส่งเสริมการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมโดยสร้างเสริมสุขภาพคนไทยให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พัฒนาความรู้และทักษะในการดูแลสุขภาพของตนเองครอบครัว ชุมชนเพื่อให้สามารถจัดการสุขภาพแบบพึ่งตนเองได้

พรบ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔๑ กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา ๒๙ ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน

การปฏิรูปการศึกษาเพื่อท้องถิ่นโดยมีสถานศึกษาเป็นฐานและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อเอื้อต่อเศรษฐกิจฐานราก มีมาตรา ๒๔ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอน เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ มีความรู้และทักษะในด้านต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ตลอดจนถึง นักเรียน ครอบครัว ชุมชน และท้องถิ่นในการปฏิรูปการเรียนรู้ด้วยกันทุกระดับ

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ที่มีภารกิจในการจัดการศึกษา วิจัยและบริการวิชาการ มีวิสัยทัศน์ มุ่งพัฒนาทางด้านสังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยใช้วิจัยควบคู่การเรียนการสอนเพื่อใช้องค์ความรู้ในการพัฒนาอย่างกลมกลืนกับท้องถิ่น มุ่งเน้นการจัดการศึกษาโดยทำงานเชื่อมโยงกับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เป็นความมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่ง ตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ ๒๕๔๒ โดยที่นอกจากชุมชนได้ประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนความรู้กับสถานศึกษามีการตรวจสอบมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษา ผลผลิตของสถานศึกษา ก็เป็นไปตามความต้องการ

ของชุมชน และสถานศึกษาก็จะได้รับความร่วมมือ และการสนับสนุนจากชุมชนอย่างเต็มที่ ในการดำเนินการต่าง ๆ นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ได้มีความตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติพันธกิจที่สนองตามนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

เทศบาลตำบลลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ มีจำนวนผู้สูงอายุ ประมาณจำนวน ๘๑๐ คน ประกอบด้วย ๕ หมู่บ้าน มีผู้สูงอายุ ๗๐ ปีขึ้นไป ประมาณ ๗๐ คน โดยแบ่งผู้สูงอายุ ออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มติดสังคม คือ สามารถร่วมกิจกรรมการส่งเสริมสุขภาพ ๒) กลุ่มติดบ้าน มีไม่ถึง ๕ ราย และ ๓) กลุ่มติดเตียง จำนวน ๔ ราย (ข้อมูลจากฐานข้อมูล รพ.สต.บ้านแม่ก๊ะ. ๒๕๖๑) โดยมีจุดเด่นที่สำคัญ คือ มีชมรมผู้สูงอายุ ระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ มีการส่งเสริมกิจกรรมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมเข้าวัดนั่งสมาธิทุกวันพระ ฟ้อนเล็บ รำวงย้อนยุค เย็บปายศรี เต้นบาสโลบ รำมวยจีน ปลูกผัก ทำดอกไม้จันทน์ และมีการพบปะสังสรรค์เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่สภาพปัญหายังพบว่า ยังขาดความรู้ในการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำกิจกรรมเสริมทักษะด้านสุขภาวะแบบพึ่งตนเองให้กับผู้สูงอายุ อีกทั้งการใช้สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่นั้นไม่ทันสมัยและน่าสนใจเท่าที่ควร และจากการลงพื้นที่สำรวจเพื่อเก็บข้อมูลความต้องการของกลุ่มแกนนำแหล่งเรียนรู้ พบว่ามีความต้องการที่จะพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อเสริมทักษะการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ เพื่อใช้ในการทำกิจกรรมเสริมทักษะด้านสุขภาวะได้อีกทางหนึ่ง

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ร่วมกับองค์กรท้องถิ่นและภาคที่เกี่ยวข้อง จึงร่วมกันเสนอโครงการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่ โดยเน้นการผนึกกำลังองค์กรการศึกษาและองค์กรในพื้นที่ที่มีบทบาททั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้ร่วมมือกัน ปฏิรูปการจัดการเรียนรู้เพื่อการพัฒนากำลังคนและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนสู่การอยู่ดีมีสุขให้มีกลไกการพัฒนาที่บูรณาการพันธกิจปกติอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

๒. เพื่อทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตการดำเนินงาน

๑. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่

๑) บริบทชุมชน สถานการณ์ปัญหา โอกาส อุปสรรค และแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์

๒) การออกแบบและพัฒนากิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลตลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

๓) การทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลตลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

๔) การประเมินผลการใช้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ เพื่อการจัดการสุขภาวะผู้สูงอายุ ของเทศบาลตำบลตลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

๒. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เทศบาลตำบลตลาดใหญ่ จังหวัดเชียงใหม่

๓. ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ แกนนำองค์กรหลักที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการและสามารถร่วมกิจกรรมกับภาคีเครือข่ายได้ตามแผนปฏิบัติการของโครงการอย่างน้อยพื้นที่ละ ๒ คน รวมกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรแกนนำและที่สมัครใจร่วมกิจกรรมกับภาคีเครือข่ายที่เป็นองค์กรสนับสนุนได้ตามแผนมีจำนวน ๒๐ คน สำหรับข้อมูลองค์กรหลักและองค์กรสนับสนุนมีรายละเอียดดังนี้

๑) องค์กรหลัก ได้แก่ เจ้าหน้าที่ ทต.ตลาดใหญ่ แกนนำชมรมผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ และเจ้าหน้าที่ รพ.สต.บ้านแม่ก๊ะ ซึ่งได้จากการรับสมัครแกนนำที่สนใจร่วมโครงการจากพื้นที่แต่ละหมู่บ้านที่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านการประสานความร่วมมือจากเขตพื้นที่และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๒) องค์กรสนับสนุน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และแหล่งเรียนรู้ชุมชน

๔. ขอบเขตด้านระยะเวลาที่ศึกษา เป็นการศึกษาในช่วงเวลาตั้งแต่ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ – เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐

นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. สื่อ หมายถึง สิ่งที่ทำให้ปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมายภาพ หรือเสียง ไม่ว่าจะจัดทำในรูปของเอกสาร สิ่งพิมพ์ ภาพเขียน ภาพพิมพ์ภาพระบายสี รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ การแสดงข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ หรือได้จัดทำในรูปแบบอื่นใด และให้ความหมายของ

๒. สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ หมายถึง สื่อที่มีเนื้อหาส่งเสริมศีลธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะการใช้ชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและสังคม รวมถึงการส่งเสริมให้ประชาชนสมัครใจ สามารถใช้ชีวิตในสังคมที่มีความหลากหลายได้อย่างเป็นสุข

๓. สุขภาวะ หมายถึง ภาวะที่บุคคลสามารถแสดงออกได้เหมาะสมตามบทบาททางสังคม สามารถทำงานได้ตามบทบาทอย่างเต็มประสิทธิภาพ สามารถปรับตัวกับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมได้ เป็นภาวะที่แต่ละบุคคลรับรู้ต่อสภาวะการณที่เป็นอยู่ รู้สึกมีความสุข ไม่ว่าจะความสุขนั้นจะเกิดจากความสุขภายนอกหรือความสุขภายใน มีคุณภาพชีวิต มองโลกในแง่ดี มีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อม

๔. ผู้สูงวัย หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ที่มีการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจไปในทางที่เสื่อมลง มีบทบาททางสังคม และกิจกรรมในการประกอบอาชีพลดลง

๕. บริบทชุมชน หมายถึง สภาพแวดล้อมโดยทั่วไป ข้อมูลในพื้นที่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรืออาจจะเป็น ดิน น้ำ ทุกสิ่งอย่างที่อยู๋ภายในชุมชนที่มีผลต่อการปรากฏการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงของชุมชนนั้นๆ

๖. องค์กรท้องถิ่น หมายถึง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล และแหล่งเรียนรู้ชุมชนในตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

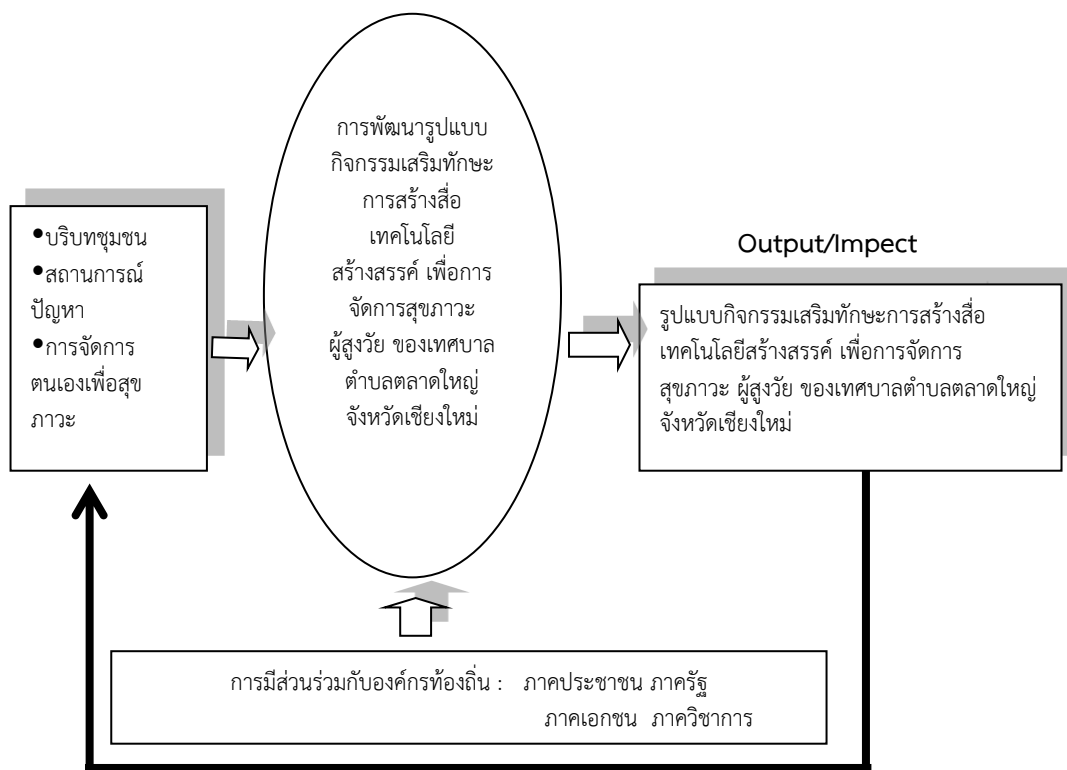
๑. ได้รูปแบบกิจกรรมเสริมทักษะการสร้างสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ และเกิดความรู้ด้านการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นต้นแบบที่ดีส่งผลให้เกิดกลไกการยกระดับคุณภาพและขยายผลด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง

๒. ช่วยให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับองค์กรที่เกี่ยวข้องด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ซึ่งจะนำไปสู่ความร่วมมือเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาภูมิปัญญาด้านอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง

๓. ได้คู่มือพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการขยายผลในเครือข่ายสถานศึกษาและองค์กรท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม

๔. เกิดเครือข่ายการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่าง ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ ทต.ตลาดใหญ่ แกนนำชมรมผู้สูงอายุระดับหมู่บ้าน ระดับตำบล และระดับอำเภอ และเจ้าหน้าที่ รพ.สต.บ้านแม่ก๊ะ และองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้อง

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดการวิจัย